

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) [www. economy.nayka.com.ua](http://www.economy.nayka.com.ua) | № 8, 2020 | 27.08.2020 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2020.8.74](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.8.74)

УДК 351:339.13

I. О. Царенко,

*к. е. н., старший викладач кафедри економіки, менеджменту та комерційної діяльності, Центральноукраїнський національний технічний університет, м. Кропивницький
ORCID ID: 0000-0002-3591-7877*

Н. С. Красножон,

*к. е. н., доцент кафедри економіки, менеджменту та комерційної діяльності, Центральноукраїнський національний технічний університет, м. Кропивницький
ORCID ID: 0000-0002-4003-4219*

ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОСИЛЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КРАЇНИ

I. Tsarenko

*PhD in Economics, Senior Lecturer of the Department of Economics, Management and Commercial activities, Central Ukrainian National Technical University;
N. Krasnozhon*

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Economics, Management and Commercial activities, Central Ukrainian National Technical University

E-GOVERNMENT AS A TOOL FOR STRENGTHENING THE COUNTRY'S COMPETITIVENESS

Метою статті є дослідження стану розвитку електронного урядування в країнах світу та оцінити вагомість даного інструменту у підвищенні конкурентоспроможності економік країн світу.

У статті визначено сутність електронного урядування, подано основні підходи до трактування поняття. Виокремлено основні рівні реалізації електронного урядування, а саме: G2C (government to citizens) або «Уряд — громадянам»; G2E (government to employees) або «Уряд — службовцям»; G2B (government to business) або «Уряд — бізнесу»; G2G (government to government) або «Уряд — уряду». Схематично відображено компоненти трьох основних складових Індексу розвитку електронного урядування: індекс онлайн-сервісів, індекс телекомунікаційної інфраструктури та індекс людського капіталу. Проаналізовано Індекс розвитку електронного урядування за обраними країнами в 2014 та 2020 роках. Встановлено, що протягом останніх 6 років в усіх країнах, за виключенням Франції, спостерігається зростання показника в абсолютному виразі, зокрема: найбільш стрімке зростання притаманне таким країнам як: Словаччина, Польща, Чехія, Україна та Румунія. Розглянуто місце України в рейтингу країн за Індексом розвитку електронного урядування. Визначено, що у 2012 році Україна зайняла 68-е місце у рейтингу країн за розвитком електронного урядування у світі, тоді як у 2014 році – 87-е місце, у 2016 році – 62-е місце, 2018 році – 82-е місце та 69-е місце у 2020 році. Таким чином, встановлено, що рейтингова позиція у 2020 році є набагато нижчою, аніж у 2016 році, що свідчить про наявність резерву для посилення компонент, які належать до субіндексів Індексу розвитку

електронного урядування. Представлено результати кореляційно-регресійного аналізу взаємозалежності між Індексом розвитку електронного урядування та Глобальним Індексом конкурентоспроможності.

Запропоновано основні шляхи посилення розвитку електронного урядування в Україні в призмі забезпечення конкурентоспроможності національної економіки та сталого економічного розвитку в перспективі.

The aim of the article is to study the state of development of e-government in the world's countries and to assess the importance of this tool in increasing the competitiveness of economies around the world.

In the article the essence of e-government, is defined the main approaches to the interpretation of the concept are presented. The main levels of e-government implementation are singled out, namely: G2C (government to citizens); G2E (government to employees); G2B (government to business); G2G (government to government). The components of the three main components of the E-Government Development Index are schematically shown: the index of online services, the index of telecommunications infrastructure and the index of human capital. The E-Government Development Index by selected countries in 2014 and 2020 is analyzed. It is established that during the last 6 years in all countries, except France, there has been an increasing in absolute terms, in particular: the fastest growth is in countries such as the Slovak Republic, Poland, the Czech Republic, Ukraine and Romania. The place of Ukraine in the ranking of countries according to the E-Government Development Index is considered. It is determined that in 2012 Ukraine ranked the 68-th in the ranking of countries for the development of e-government in the world, while in 2014 – 87-th place, in 2016 – 62-nd place, in 2018 – 82-nd place and 69-th place in 2020. Thus, it is established that the ranking position in 2020 is much lower than in 2016, which indicates the presence of a reserve for strengthening the components that belong to the sub-indices of the E-Government Development Index. The results of the correlation-regression analysis of the interdependence between the E-Government Development Index and the Global Competitiveness Index are presented, in particular, the correlation coefficient is 0.88049, which indicates the presence of a strong relationship between these processes.

The main ways for strengthening the development of e-government in Ukraine in terms of ensuring the country's competitiveness of the national economy and sustainable economic development in perspective are proposed.

Ключові слова: електронне урядування; індекс розвитку електронного урядування; конкурентоспроможність економіки; інформаційно-мережева економіка; держава; державне управління.

Keywords: e-government; e-government development index; the country's competitiveness; informative and networked economy; state; public administration.

Постановка проблеми в загальному вигляді. В умовах трансформаційної перебудови економік країн світу до викликів інформаційно-мережевої економіки усі сфери державної влади потребують кардинальних змін з огляду на їх місію в розвитку держави, підвищенні їх конкурентоспроможності.

Турбулентність середовища, всеосяжність поширення сучасних електронних технологій та інтернет-комунікацій виступають ефективними інструментами забезпечення сприятливих умов для розвитку суспільства та креативних індустрій в ньому. Саме завдяки такому інструменту як електронне урядування можливе досягнення щоденної взаємодії між громадянами, владою та бізнесом задля ефективного функціонування держави в цілому. Адже, як засвідчує зарубіжний досвід, впровадження проєктів електронних урядів/електронного урядування стає двигуном інноваційного розвитку, адже сприяє якісним змінам усіх сфер функціонування в державі, підвищується якість середовища та, в результаті, якості життя усіх громадян в цілому. Не менш важливим є наявність синергетичного ефекту для усіх стейкхолдерів від реалізації в державі проєктів електронного урядування.

Саме з огляду на актуальність аспекту електронного уряду в умовах технічної революції, яка спричинена наслідками Четвертої Промислової Революції, забезпечення сталого розвитку економіки країни

стає можливим за умови цілеспрямованої реалізації державою своєї політики з використанням сучасних методів, інструментів та форм організації державної влади на усіх рівнях. Таким чином, на наш погляд, має місце гіпотеза, що в сучасних умовах інформаційного суспільства та поглиблення ІКТ розвиток електронного урядування в країні впливає на рівень її конкурентоспроможності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження аспекту електронного урядування та основних передумов його впровадження в Україні висвітлені у працях таких учених, як Н. Грицяк [1], М. Демкова [2], В. Дрешпак [3], І. Коліушко [2], В. Малиновський [3], І. Малюкова [4], А. Семенченко [5-6]. Зокрема, питанням концептуальних засад електронного урядування та електронної демократії присвячено навчальний посібник А. Семенченка та В. Дрешпака [5], наукові доробки М. Демкова та І. Коліушко розкривають особливості світового досвіду впровадження електронного урядування та його специфіку в українських реаліях [2], механізм впровадження електронного урядування на місцевому рівні розкрито в дисертації В. Дмитренка [7], в науковому дослідженні М. Ільницького досліджено особливості адміністративно-правового регулювання електронного урядування у сфері публічного управління в Україні [8]. Тоді як, наприклад, Р. Гасимов досліджував електронне урядування як механізм публічного управління та адміністрування [9]. Натомість дисертація Ю. Соломко висвітлює аспект механізму надання адміністративних послуг засобами електронного урядування [10]. Як спостерігаємо більшість наукових праць націлені на дослідження аспекту електронного урядування у призмі політичного інструменту та засобу досягнення завдань у сфері публічного управління та адміністрування. Проте, вважаємо, що, в цілому, досліджень ролі електронного урядування у посиленні конкурентоспроможності економіки країни недостатньо, що і виступає об'єктом дослідження.

Не вирішені раніше питання, що є частиною загальної проблеми. Дане дослідження висвітлює питання, що стосуються дослідження взаємозалежності між розвитком електронного урядування та конкурентоспроможністю економіки в контексті інформаційно-мережевої економіки, ядром якої виступають інформаційно-мережеві технології, Інтернет та розвиток кіберпростору загалом.

Мета статті. Здійснити аналіз розвитку електронного урядування в країнах світу аби у повній мірі, далі, розкрити вагомість даного інструменту на конкурентоспроможність економік країн світу.

Основний матеріал. Загалом, термін «електронне урядування» або e-government з кожним роком стає все більш поширеним в Україні з огляду на популяризацію ідеї «держави в смартфоні». Проте, варто відзначити, що вперше ідею використання інформаційних технологій у сфері державного управління запропонував колишній президент США Б. Клінтон в 1991 році [11]. Із офіційних документів та наукових досліджень термін все частіше стали використовувати засоби масової інформації, а пізніше й нормативно-правові документи. Нині, законодавство США електронне урядування визначає як «діяльність по використанню органами влади Інтернет-додатків та інших інформаційних технологій, інтегрованих з процесами, які використовують дані технології для того щоб покращити доступ до поширення державної інформації та послуг громадянам та іншим державним організаціям або покращити діяльність органів влади, зокрема їх результативність, якість послуг та будь-яких трансформацій» [12].

Натомість Європейська Комісія дане поняття тлумачить наступним чином: «використання ІКТ в державному управлінні в поєднанні з організаційними змінами та новими навичками задля поліпшення послуг та здійснення демократичних перетворень, зміцнення підтримки державної політики в країні» [13]. Як бачимо, ці трактування дещо відрізняються між собою, хоча й відображають, в першу чергу, державне бачення поняття, а не пошук наукової думки.

Тому, вважаємо за доцільне, проаналізувати підходи до трактування сутності поняття «електронне урядування» вітчизняними науковцями (табл. 1).

Таблиця 1.

Підходи до трактування сутності поняття «електронне урядування»

Автор	Трактування поняття
Фурашев В. [14]	форма організації державного управління, яка забезпечує підвищення ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, яка спрямована на максимально просте і доступне спілкування з ними фізичних та юридичних осіб, неурядових організацій та формування інформаційного суспільства
Ткаченко А. [15]	модель державного управління, заснована на використанні сучасних інформаційних та комунікаційних технологій для підвищення ефективності та прозорості влади, а також встановлення суспільного контролю над нею.
Мезенцева А. [16]	новітня інтерактивна система державного управління, в основі якої закладено принципи відкритості, прозорості та підзвітності й яка за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій забезпечує ефективну взаємодію громадян, неурядових організацій з органами державної влади
Соломко Ю. [17]	форма організації публічного управління на всіх його етапах та в усіх видах, процес здійснення публічної влади за допомогою інтегрованих у систему органів публічного управління цифрових технологій, поєднаних в єдину мережу.
Берназюк О. [18]	форма організації публічного управління на всіх його етапах та в усіх видах, процес здійснення публічної влади за допомогою інтегрованих у систему органів публічного управління цифрових технологій, поєднаних в єдину мережу.
Колесніченко І. [19]	як форма організації державного управління сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, спрямована формування держави нового типу, орієнтованої на задоволення потреб громадян, однією з провідних складових якої стає єдина інфраструктура міжвідомчої автоматизованої інформаційної взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування між собою, з громадянами і суб'єктами господарювання.
Неділько А. [20]	форма організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян.
Абраменко Ю, Чикаренко І. [21]	технологія організації діяльності публічних інституцій, яка за допомогою сегментів глобальної інформаційної мережі Інтернет, локальних інформаційних мереж, інших автоматизованих систем управління, програмних додатків і модулів забезпечує їх функціонування в режимі реального часу та робить максимально простим і доступнішим щоденне спілкування громадян і бізнес – структур з відповідними органами влади за сферами їх компетенцій.
Соколова М. [22]	процес самоорганізації суспільства для прийняття колективних рішень, а також як прозорі механізми контролю за реалізацією цих рішень, а уряд розглядається насамперед як постачальник певних послуг і один із інститутів регулювання.
Белікова М. [23]	новітня форма управління, функціонування якої здійснюється за допомогою інформаційно-телекомунікаційних технологій, що має на меті спрощення доступу громадян до державного управління, покращення роботи органів державної влади.

Джерело: сформовано авторами на основі [14-23]

Як видно з таблиці 1, вітчизняні науковці, в основному, розглядають електронне урядування як форму організації публічного управління, яка направлена на спрощення доступу громадян, бізнесу та урядів до публічних послуг з використанням ІКТ та глобальної інформаційної мережі Інтернет.

Загалом аналіз розвитку електронного урядування в країнах світу здійснюється Організацією Об'єднаних Націй (ООН) з 2003 року шляхом формування комплексного показника - Індекс розвитку електронного урядування (The UN Global E-Government Development Index, EGDI).

EGDI - це комплексний показник, який оцінює готовність і можливості національних державних структур у використанні інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для надання громадянам державних послуг. Випускається двічі на рік.

Дослідження містить дані про рівень розвитку електронного урядування в різних країнах, а також системну оцінку тенденцій у використанні ІКТ державними структурами. Всі країни, охоплені даним дослідженням, ранжуються в рейтингу на основі зваженого індексу оцінок за трьома основними складовими (рис. 1) [24]:

1. Індекс онлайн-сервісів
2. Індекс телекомунікаційної інфраструктури.
3. Індекс людського капіталу.

Рисунок 1. Субіндекси Індексу розвитку електронного урядування (EGDI)
Джерело: [25-26]

Як видно з рис. 1 складові Субіндексів оцінюють не лише показники інфраструктурної підготовки до впровадження електронного урядування, а й якісний склад населення шляхом оцінки людського капіталу.

Методика розрахунку враховує зацікавленість та вплив на розвиток електронного урядування усіх зацікавлених сторін та середовища, в межах якого, в подальшому, буде функціонувати досліджувана форма організації державної влади та якісний склад населення, який буде долучено до процесу електронного урядування.

Загалом, класична модель електронного урядування виглядає наступним чином (рис. 2):

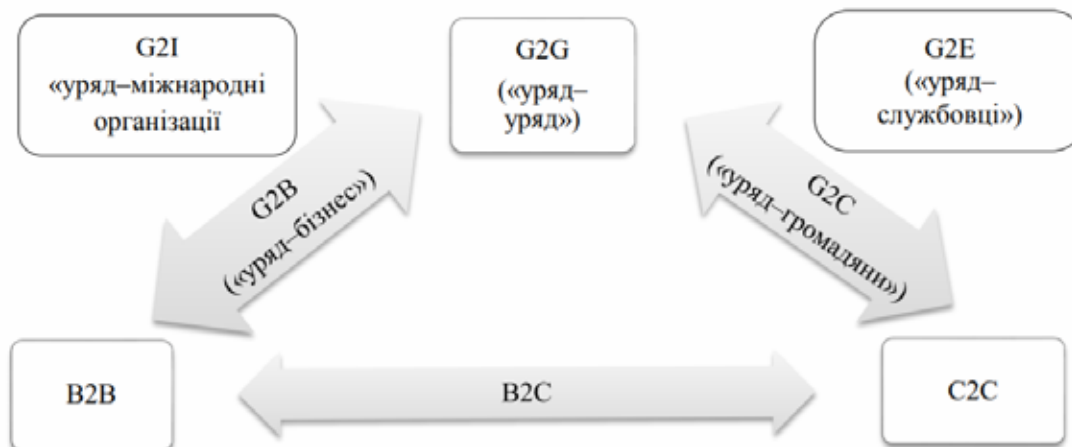

Рисунок 2. Класична модель електронного урядування
Джерело: сформовано авторами на основі [25]

Враховуючи основну складову електронного урядування — електронний уряд, виділяють такі рівні реалізації:

1. G2C (government to citizens) або «Уряд — громадянам» (організація зворотного зв'язку з громадянами). З введенням систем G2C громадяни зможуть набагато менше стояти в чергах за типовою інформацією, довідками і формами, економлячи при цьому власні фінансові ресурси, а бюджетні витрати на адміністрування типових процедур при цьому пропорційно зменшуються.

2. G2E (government to employees) або «Уряд — службовцям» (відносини уряду з чиновниками або службовцями). Автоматизація процесів співпраці урядової системи з службовцями, чиновниками, консультантами на місцях. Вказаний рівень реалізації можливий до виключення у разі розробки необхідного функціоналу на рівнях G2B, G2C.

3. G2B (government to business) або «Уряд — бізнесу» (відносини державних органів і бізнесу). Це автоматизація податкових виплат, проведення електронних тендерів на постачання продукції тощо. При

переході на електронну систему закупівель Швеції економія коштів в цій країні склали близько 50 %, внаслідок чого 95 % закупівель Швеції проводиться через електронні канали.

4. G2G (government to government) або «Уряд — уряду» (автоматизація відносин і документообігу між відомствами). G2G — частина об'єднаної інформаційної системи, що забезпечує виконання таких задач:

1. керування роботою державного апарату;
2. координація діяльності регіональних управлінь і територіальних підрозділів;
3. ведення внутрішнього діловодства [24].

Далі, вважаємо за доцільне, здійснити аналіз Індексу розвитку електронного урядування за обраними країнами в 2014 та 2020 роках.

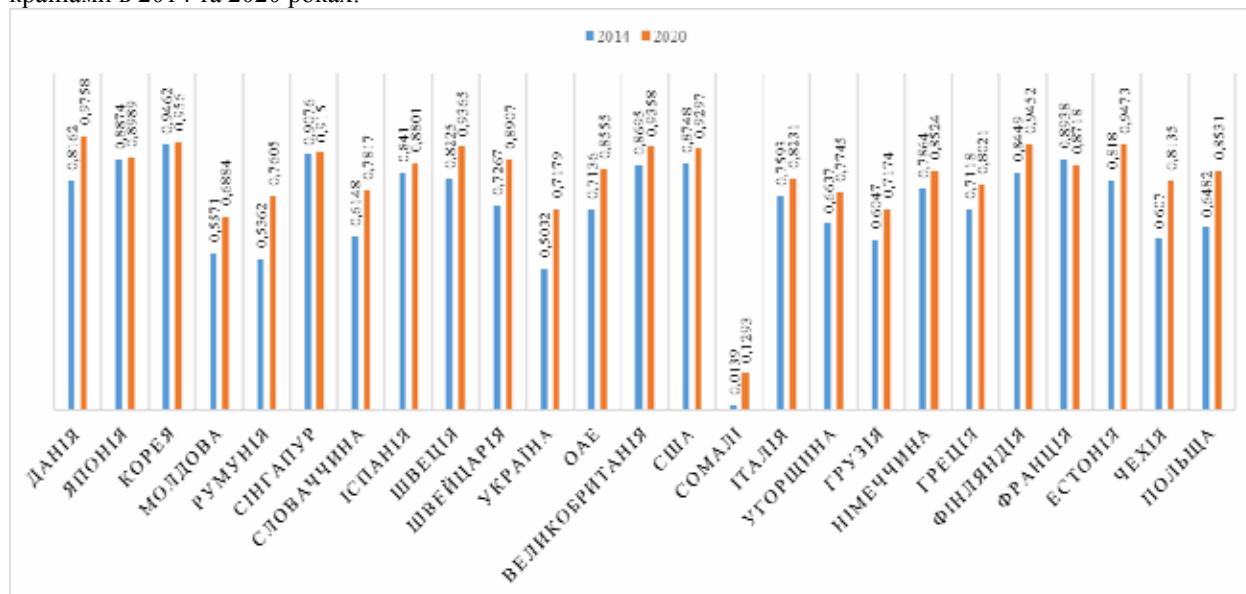

Рисунок 3. Аналіз Індексу розвитку електронного урядування за обраними країнами в 2014 та 2020 роках
Джерело: побудовано авторами на основі [25-26]

З рисунку 3 спостерігаємо, що протягом останніх 6 років в усіх країнах, за виключенням Франції (значення EGDI у 2014 році – 0,8938, тоді як у 2020 році – 0,8718), спостерігаємо розвиток електронного урядування, який віддзеркалює значення Індексу розвитку електронного урядування, зокрема: Данія – 0,8162 (2014 р.) та 0,9758 (2020 р.), що більше на 0,1596 по відношенню до 2014 року; Сінгапур – 0,9076 (2014 р.) та 0,915 (2020 р.), що більше на 0,0074 по відношенню до 2014 року; Польща – 0,6482 (2014 р.) та 0,8531 (2020 р.), що більше на 0,2049 по відношенню до 2014 року; США – 0,8748 (2014 р.) та 0,9297 (2020 р.), що більше на 0,0549 по відношенню до 2014 року; Швеція – 0,8225 (2014 р.) та 0,9365 (2020 р.), що більше на 0,114 по відношенню до 2014 року; Чехія – 0,607 (2014 р.) та 0,8135 (2020 р.), що більше на 0,2065 по відношенню до 2014 року; Словаччина – 0,6148 (2014 р.) та 0,7817 (2020 р.), що більше на 0,1669 по відношенню до 2014 року; Румунія – 0,5362 (2014 р.) та 0,7605 (2020 р.), що більше на 0,2243 по відношенню до 2014 року; Україна – 0,5032 (2014 р.) та 0,7179 (2020 р.), що більше на 0,2147 по відношенню до 2014 року та, нарешті, Сомалі – 0,0139 (2014 р.) та 0,1293 (2020 р.), що більше на 0,1154 по відношенню до 2014 року. Таким чином, спостерігаємо, що впродовж аналізованого періоду найбільш стрімке зростання притаманне таким країнам як: Словаччина, Польща, Чехія, Україна та Румунія.

З метою відображення рейтингових позицій країн, що аналізуються та, відповідно, зміни їх позицій впродовж досліджуваного періоду, вважаємо за доцільне, згрупувати вище зазначені країни за зростанням їх рейтингової позиції (рис. 4).

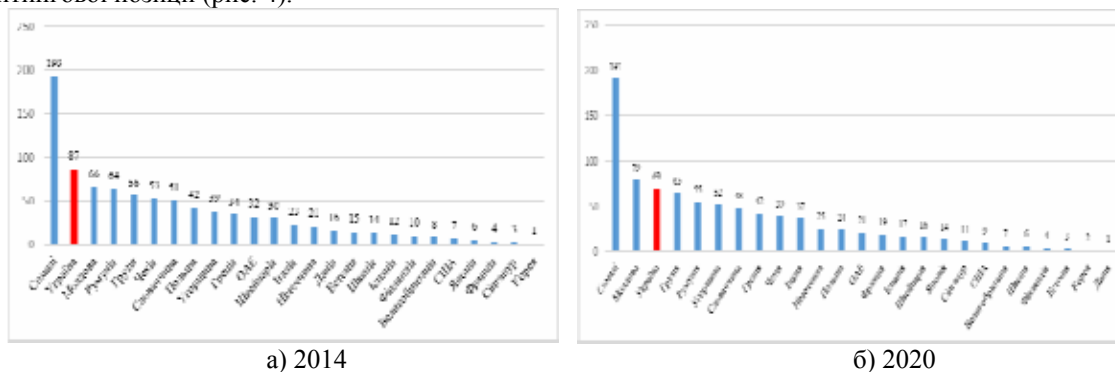

Рисунок 4. Групування країн за Індексом розвитку електронного урядування за обраними країнами в 2014 та 2020 роках
Джерело: побудовано авторами на основі [25-26]

Як видно з рис. 4, у 2014 році рейтинг очолювала Корея, тоді як у 2020 році остання змістилась на 2-гу позицію, поступившись 1-им місцем Данії. Варто звернути увагу на те, що Данія за останні 6 років зміцнила свої позиції (у 2014 році – 16 позиція). Аналогічно зростання рейтингових позицій характерне для: Фінляндія – 10 позиція у 2014 році та 4 позиція у 2020 році; Естонія – 15 позиція у 2014 році та 3 позиція у 2020 році; Швеція – 14 позиція у 2014 році та 6 позиція у 2020 році; Чехія – 53 позиція у 2014 році та 39 позиція у 2020 році; Польща – 42 позиція у 2014 році та 24 позиція у 2020 році; Україна – 87 позиція у 2014 році та 69 позиція у 2020 році. Як бачимо, позиція України впродовж шести років стрімко зросла, тому, вважаємо за доцільне, здійснити більш детальний аналіз Індексу розвитку електронного урядування в Україні протягом 2012-2020 років (рис. 5).

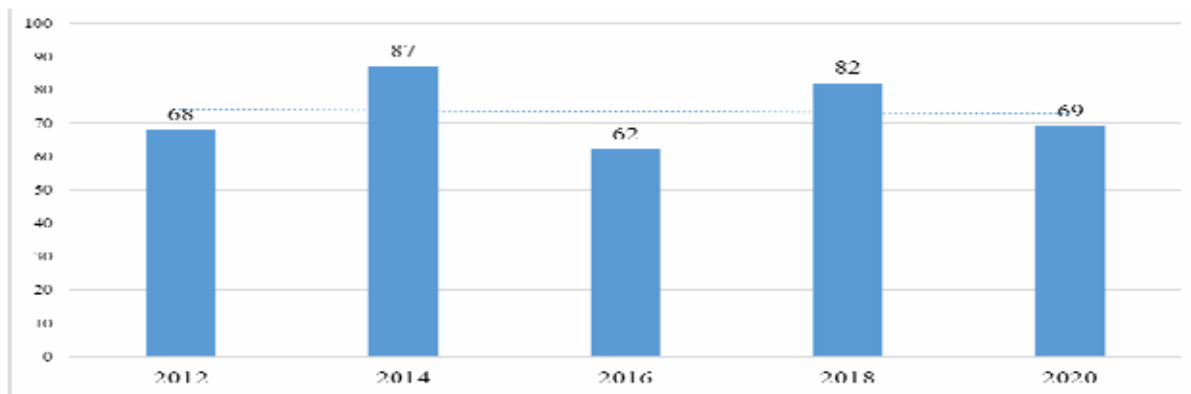

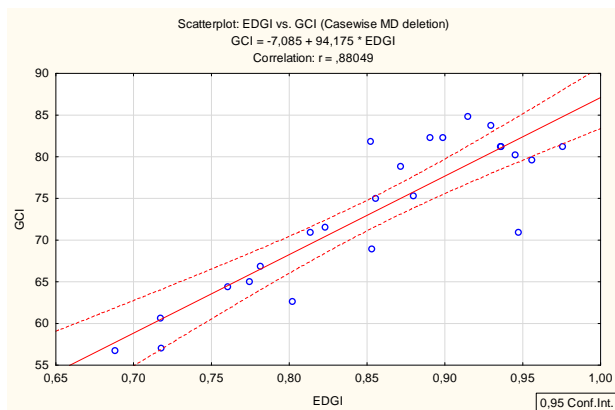
Рисунок 5. Динаміка Індексу розвитку електронного урядування в Україні протягом 2012-2020 років
Джерело: побудовано авторами на основі [25-26]

Проте, необхідно відзначити, що ряд країн, навпаки втратили свої позиції, зокрема: Молдова – 6 позиція у 2014 році та 79 позиція у 2020 році; Грузія – 56 позиція у 2014 році та 65 позиція у 2020 році; Угорщина – 39 позиція у 2014 році та 52 позиція у 2020 році; Греція – 34 позиція у 2014 році та 42 позиція у 2020 році; Італія – 23 позиція у 2014 році та 37 позиція у 2020 році; Німеччина – 21 позиція у 2014 році та 25 позиція у 2020 році; Іспанія – 12 позиція у 2014 році та 17 позиція у 2020 році; США – 7 позиція у 2014 році та 9 позиція у 2020 році; Великобританія – 8 позиція у 2014 році та 7 позиція у 2020 році.

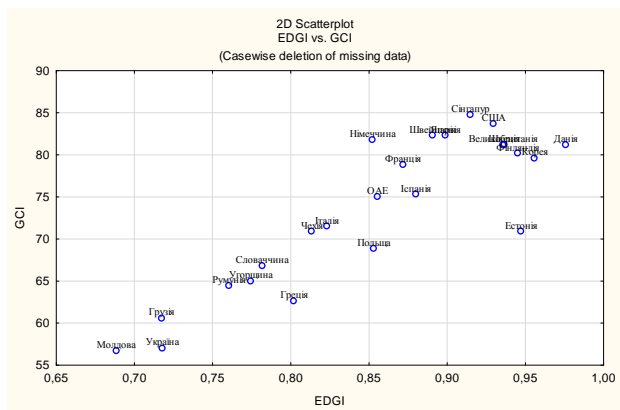
Як видно з рис. 5, у 2012 році Україна зайняла 68-е місце у рейтингу країн за розвитком електронного урядування у світі, тоді як у 2014 році – 87-е місце, у 2016 році – 62-е місце, 2018 році – 82-е місце та 69-е місце у 2020 році. Таким чином, варто констатувати, що позиція України, порівняно, є досить нестабільною. Більше того, рейтингова позиція у 2020 році є набагато нижчою, аніж у 2016 році, що свідчить про наявність резерву для посилення компонент, які належать до субіндексів Індексу розвитку електронного урядування.

Беручи до уваги вищезазначену гіпотезу, вважаємо за необхідне, встановити наявність взаємозалежності між Індексом розвитку електронного урядування та Глобальним Індексом конкурентоспроможності відповідно. З цією метою, за допомогою програми STATISTIKA 12.0, проводимо кореляційно-регресійний аналіз, результати якого демонструємо нижче у вигляді рис. 6а-рис. 6б.

Коефіцієнт множинної кореляції (R), який є показником лінійної залежності між двома змінними та демонструє ступінь зв'язку вихідної змінної (Y, в даному випадку - Глобального Індексу конкурентоспроможності) від вхідної змінної (X, в даному випадку - Індексу розвитку електронного урядування) становить 0,88049, що свідчить про наявність тісного взаємозв'язку між вхідною змінною та вихідними змінними.

а) кореляційно-регресійне рівняння

б) картографічне відображення країн

Рисунок 6. Результати кореляційно-регресійного аналізу взаємозалежності між Індексом розвитку електронного урядування та Глобальним Індексом конкурентоспроможності

Джерело: побудовано авторами на основі [25-28]

Таким чином, виходячи з результатів кореляційно-регресійного аналізу, слід стверджувати, що гіпотеза, викладена вище, є правдивою та актуалізує роль електронного урядування в умовах інформаційно-мережевої економіки.

Як засвідчує аналіз, якщо абсолютне значення Індексу розвитку електронного урядування збільшується на 1 одиницю, то значення Глобального Індексу конкурентоспроможності зростає на 94,175 одиниць.

Висновки та напрямки подальших досліджень. Таким чином, в умовах посилення інноваційного розвитку та інформаційного суспільства аспект розвитку електронного урядування є досить важливим з точки зору не лише забезпечення активної позиції влади, а й синергетичного ефекту для усіх стейкхолдерів, адже сприяє підвищенню конкурентоспроможності держави та створенню умов для забезпечення сталого економічного розвитку в цілому. Тому, вважаємо за доцільне, сформувані основні шляхи, спрямовані на посилення розвитку електронного урядування в Україні, а саме: здійснити аналіз потреб громадян, бізнесу та влади на середньострокову та довгострокову перспективи; знизити вартість трансакційних витрат; створити єдину централізовану базу даних щодо виявлених потреб усіх стейкхолдерів; розробити керівні принципи та рамки проектів електронного урядування; розробити Національний стандарт електронного урядування на основі європейського стандарту електронного урядування з огляду на втрату чинності Концепції розвитку електронного урядування в Україні в кінці 2020 року [29]; здійснити модернізацію структури державного управління на основі ІКТ та інституційних трансформацій; проведення регіональних проектів та тематичних досліджень; здійснити переорієнтування на проекти довгострокової перспективи, відмовившись від короткострокової; створити умови для забезпечення прозорості та підзвітності в проектах електронного урядування; створити інституційні механізми для сприяння ініціативам, спрямованим на синергетичне використання ІКТ в якості стимулюючого інструменту для підвищення ефективності та дієвості електронного урядування; здійснити реструктуризацію державних та адміністративних інституцій з метою поліпшення державного управління шляхом використання досягнень в області ІКТ.

З огляду на зарубіжний досвід, вважаємо за доцільне, в подальших дослідженнях, зосередити свою увагу на оцінці ступеня розвитку електронного урядування на мезорівні з огляду на здійснення процесу децентралізації та реформи місцевого самоврядування в Україні.

Література.

1. Грицяк Н. В., Соловйов С. Г. Електронна демократія : навч. посіб. / за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Н. В. Грицяк. Київ : НАДУ, 2015. 66 с.
2. Демкова М. Електронне урядування: світовий досвід та українські реалії / М. Демкова, І. Коліушко // Електронне урядування: окремі аспекти становлення. Вісник Програми сприяння Парламенту України. – К., 2002. – С. 33–57.
3. Малиновський В. Я., Грицяк Н. В., Семенченко А. І. Вступ до курсу. Концептуальні засади електронного урядування та електронної демократії. Електронне урядування та електронна демократія : навч. посіб. : у 15 ч. / за заг. ред. А. І. Семенченка, В. М. Дрешпака. Київ, 2017. 70 с.
4. Електронне урядування в Україні: аналіз та рекомендації. Результати дослідження / [О. А. Баранов, І. Б. Жилияєв, М. С. Демкова, І. Г. Малюкова ; за ред. І. Г. Малюкової]. – К. : ООО «Поліграф-Плюс», 2007. – 254 с.
5. Семенченко А. І., Серенюк А. О. Електронне урядування: основи та стратегії реалізації. Електронне урядування та електронна демократія : навч. посіб. : у 15 ч. / за заг. ред. А. І. Семенченка, В. М. Дрешпака. Київ, 2017. 72 с.
6. Семенченко А. І., Янсонс Я. В. Концептуальні засади розвитку електронної демократії. Аспекти публічного управління. 2020. Т. 8, № 1. С. 76–85.
7. Дмитренко В.І. Механізми впровадження електронного урядування на місцевому рівні [Електронний ресурс] / В.І. Дмитренко // КІІВ. – 2018. – 248 с. – Режим доступу:

<http://ipk.edu.ua/wp-content/uploads/2019/05/Dysertatsiia-Dmytrenka.pdf>.

8. Ільницький М. П. Адміністративно-правове регулювання електронного урядування у сфері публічного управління в Україні: дис. канд. юр. наук : 12.00.07 / М. П. Ільницький. – Ужгород – 2017. – 217 с. – Режим доступу: <https://www.uzhnu.edu.ua/en/infocentre/get/12995>.

9. Гасимов Ровзат Афат огли. Електронне урядування як механізм публічного управління та адміністрування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. з держ. управл. спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / Ровзат Афат огли Гасимов; Інститут законодавства Верховної ради України. – К., 2018. – Режим доступу: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:IzPe-yTzV0gJ:instzak.rada.gov.ua/uploads/documents/31557.doc+&cd=1&hl=uk&ct=clnk&gl=ua>.

10. Соломко Ю.І. Механізми надання адміністративних послуг засобами електронного урядування : дис. канд. з держ. управ. : 25.00.02 / Ю. І. Соломко. – Харків – 2020. – 224 с. – Режим доступу: <https://nuczu.edu.ua/images/topmenu/science/spetsializovani-vcheni-rady/disSolomko.pdf>.

11. Григорьев П.В. Основные подходы к понятию «электронное правительство» // Сайт «Центра технологий электронного правительства» Ярославского государственного университета. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://open-gov.ru/?p=229>.

12. Храмовская Н.А. Развитие понятийного аппарата информационного общества: эволюция понятия электронное правительство / Н.А. Храмовская // Общественные трансформации и киберпространство: междисциплинарные исследования. – Сб. науч. ст. СПб. – 2009. – С. 50-67.

13. Что такое «электронное правительство»? : Аналит. обзор. Институт развития свободы информации, Санкт-Петербург, 8 октября 2008 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.svobodainfo.org/en/node/339>.

14. Фурашев В. М. Складові електронного урядування [Електронний ресурс] / В. М. Фурашев // Права інформатика. – 2012. – № 4(36). – Режим доступу: <http://ippi.org.ua/sites/default/files/12fvmseu.pdf>.

15. Ткаченко А. Теоретичне розуміння та суть поняття «Електронного уряду» / А. Ткаченко // [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/1312>.

16. Мезенцев А. В. Електронне урядування, електронна демократія – підходи до визначень / А. В. Мезенцев // Теорія та практика державного управління. – 2015. – Вип. 1 (48). – С. 68.

17. Соломко Ю. Електронне урядування: поняття, сутність, принципи та напрями розвитку / Ю. Соломко // Ефективність державного управління. – 2018. – Вип. 2 (55). Ч.1. – С. 136.

18. Берназюк О. О. Електронне урядування як особлива форма публічного управління: поняття та проблеми запровадження [Електронний ресурс] / О. О. Берназюк // Серія ПРАВО. Випуск 55. Том 2 – Режим доступу: http://www.visnyk-juris.uzhnu.uz.ua/file/No.55/part_2/9.pdf.

19. Колесніченко І. М. Розвиток електронного урядування в Україні: інституціональний аспект / І. М. Колесніченко // Бізнес Інформ. - 2014. - № 3. - С. 52-57. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2014_3_9.

20. Неділько А.І. Концепція електронного урядування як елемент вдосконалення системи публічного управління [Електронний ресурс] / А.І. Неділько // Державне управління. – 2017. – № 2 (58). – Режим доступу: http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/2_2017/17.pdf.

21. Абраменко Ю.Ю. Зарубіжний досвід Е-урядування та проблеми його імплементації в Україні [Електронний ресурс] / Ю.Ю. Абраменко, І.А. Чикаренко – Режим доступу: <http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2009-02/09aууриu.pdf>.

22. Соколова М. А. Электронное правительство и электронное правление: к вопросу об иерархии понятий / М. А. Соколова // Технологии информационного общества – Интернет и современное общество: труды VIII Всерос. объедин. конф. (С.-Петерб., 8– 11 нояб. 2005 г.). – СПб. – 2005. – С. 162–163.

23. Белікова М. І. Електронне урядування в Україні в умовах сьогодення / М. І. Белікова // Державне будівництво та місцеве самоврядування. – 2017. – №33. – С. 104.

24. Електронне урядування [Електронний ресурс] // Вікіпедія вільна енциклопедія. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%BD%D0%B5_%D1%83%D1%80%D1%8F%D0%B4%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F.

25. The United Nations E-Government Survey 2014. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.un.org/en/development/desa/publications/e-government-survey-2014.html>.

26. The United Nations E-Government Survey 2020. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://publicadministration.un.org/egovkb/Portals/egovkb/Documents/un/2020-Survey/2020%20UN%20E-Government%20Survey%20\(Full%20Report\).pdf](https://publicadministration.un.org/egovkb/Portals/egovkb/Documents/un/2020-Survey/2020%20UN%20E-Government%20Survey%20(Full%20Report).pdf).

27. The Global Competitiveness Report 2014–2015: Full Data Edition is published by the World Economic Forum within the framework of The Global Benchmarking Network. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014-15.pdf.

28. The Global Competitiveness Report 2019: Full Data Edition is published by the World Economic Forum within the framework of The Global Benchmarking Network. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf.

29. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України № 649-р від 20.09.2017 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-%D1%80#Text>.

References.

1. Hrytsiak, N.V. and Soloviov, S.H. (2015), *Elektronna demokratiia : navch. posib.* [Electronic democracy], NADU, Kyiv, Ukraine.
2. Demkova, M. and Koliushko, I. (2002), “E-government: world experience and Ukrainian realities”, *Elektronne uriaduvannia: okremi aspekty stanovlennia*, Visnyk Prohramy spryiannia Parlamentu Ukrainy, pp. 33–57.
3. Malynovs'kyj, V.Ya. Hrytsiak, N.V. Semenchenko, A.I. and Dreshpak, V.M. (2017), *Vstup do kursu. Kontseptual'ni zasady elektronnoho uriaduvannia ta elektronnoi demokrati. Elektronne uriaduvannia ta elektronna demokratiia: navch. posib.* [Introduction to the course. Conceptual principles of e-government and e-democracy. E-government and e-democracy], Kyiv, Ukraine.
4. Baranov, O.A. Zhyliayev, I.B. Demkova, M.S. and Maliukova, I.H. (2007), *Elektronne uriaduvannia v Ukraini: analiz ta rekomendatsii. Rezul'taty doslidzhennia* [E-government in Ukraine: analysis and recommendations. Research results], Polihraf-Plius, Kyiv, Ukraine.
5. Semenchenko, A.I. Serenok, A.O. and Dreshpak, V.M. (2017), *Elektronne uriaduvannia: osnovy ta stratehii realizatsii. Elektronne uriaduvannia ta elektronna demokratiia: navch. posib.* [E-government: basics and implementation strategies. E-government and e-democracy], Kyiv, Ukraine.
6. Semenchenko, A.I. and Yansons, Ya.V. (2020), “Conceptual principles of e-democracy development”, *Aspekty publichnogo upravlinnia*, vol. 1, pp. 76–85.
7. Dmytrenko, V.I. (2018), “Mechanisms for implementing e-government at the local level”, Abstract of Ph.D. dissertation, Governance, available at: <http://ipk.edu.ua/wp-content/uploads/2019/05/Dysertatsiia-Dmytrenka.pdf> (Accessed 4 Aug 2020).
8. Il'nyts'kyj, M.P. (2017), “Administrative and legal regulation of e-government in the field of public administration in Ukraine”, Abstract of Ph.D. dissertation, Law, available at: <https://www.uzhnu.edu.ua/en/infocentre/get/12995> (Accessed 4 Aug 2020).
9. Hasymov, rovat afat ohly (2018), “E-government as a mechanism of public administration”, Ph.D. Thesis, Governance, Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv, Ukraine, available at: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:IzPe-yTzV0gJ:instzak.rada.gov.ua/uploads/documents/31557.doc+&cd=1&hl=uk&ct=clnk&gl=ua> (Accessed 4 Aug 2020).
10. Solomko, Yu.I. (2020), “Mechanisms for providing administrative services by e-government”, Abstract of Ph.D. dissertation, Governance, Kharkiv, Ukraine, available at: <https://nuczu.edu.ua/images/topmenu/science/spetsializovani-vcheni-rady/disSolomko.pdf> (Accessed 4 Aug 2020).
11. Grigor'ev, P.V. (2009), “The main approaches to the concept of "electronic government"”, *Centr tekhnologii elektronnoho pravitel'stva*, [Online], available at: <http://open-gov.ru/?p=229> (Accessed 4 Aug 2020).
12. Hramcovskaya, N.A. (2009), “Development of the conceptual apparatus of the information society: evolution of the concept of electronic government”, *Sbornik nauchnykh statej Obshchestvennye transformacii i kiberprostranstvo: mezhdisciplinarnye issledovaniya* [Collection of scientific articles Social Transformation and Cyberspace: Interdisciplinary Research], St.Petersburg, Russia, pp. 50–67.
13. Institut razvitiya svobody informacii (2008), “What is e-government?”, available at: <http://www.svobodainfo.org/en/node/339>. (Accessed 4 Aug 2020).
14. Furashev, V.M. (2012), “Components of e-government”, *Pravova informatyka*, [Online], vol. 4(36), available at: <http://ippi.org.ua/sites/default/files/12fvmseu.pdf>. (Accessed 4 Aug 2020).
15. Tkachenko, A. (2013), “Theoretical understanding and essence of the concept of "e-government"”, [Online], available at: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/1312> (Accessed 4 Aug 2020).
16. Mezentshev, A.V. (2015), “E-government, e-democracy - approaches to definitions”, *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia*, vol. 1 (48), pp. 68.
17. Solomko, Yu. (2018), “E-government: concept, essence, principles and directions of development”, vol. 1, no. 2 (48), pp. 136.
18. Bernaziuk, O.O. (2019), “E-government as a special form of public administration: concepts and problems of implementation”, *Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu. Serii PRAVO*, [Online], vol. 55, available at: http://www.visnyk-juris.uzhnu.uz.ua/file/No.55/part_2/9.pdf. (Accessed 4 Aug 2020).
19. Kolesnichenko, I.M. (2014), “Development of e-government: institutional aspect”, *Biznes Inform*, [Online], vol 3, pp. 52–57, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2014_3_9. (Accessed 4 Aug 2020).
20. Nedil'ko, A.I. (2017), “The concept of e-government as an element of improving the system of public administration”, *Derzhavne upravlinnia*, [Online], vol. 2 (58), available at: http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/2_2017/17.pdf. (Accessed 4 Aug 2020).
21. Abramenko, Yu.Yu. and Chykarenko, I.A. (2009), “Foreign experience of e-government and problems of its implementation in Ukraine”, [Online], available at: <http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2009-02/09ayypiu.pdf>. (Accessed 4 Aug 2020).
22. Sokolova, M. A. (2005), “E-government and e-government: on the issue of the hierarchy of concepts”, *Tekhnologii informacionnogo obshchestva – Internet i sovremennoe obshchestvo: trudy VIII Vseros. ob"edin. konf.*

[Information Society Technologies - Internet and Modern Society: Proceedings of the VIII All-Russian. joint conference], Sankt-Peterburg, Russia, pp. 162–163.

23. Bielikova, M.I. (2017), “E-government in Ukraine in today's conditions”, *Derzhavne budivnytstvo ta mistseve samovriaduvannia*, vol. 33, pp. 104.

24. wikipedia (2016), “E-government”, available at: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%BD%D0%B5_%D1%83%D1%80%D1%8F%D0%B4%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F. (Accessed 4 Aug 2020).

25. The United Nations (2014), “E-Government Survey”, available at: <https://www.un.org/en/development/desa/publications/e-government-survey-2014.html>. (Accessed 4 Aug 2020).

26. The United Nations (2020), “E-Government Survey”, available at: [https://publicadministration.un.org/egovkb/Portals/egovkb/Documents/un/2020-Survey/2020%20UN%20E-Government%20Survey%20\(Full%20Report\).pdf](https://publicadministration.un.org/egovkb/Portals/egovkb/Documents/un/2020-Survey/2020%20UN%20E-Government%20Survey%20(Full%20Report).pdf). (Accessed 4 Aug 2020).

27. World Economic Forum (2014), “The Global Competitiveness Report (2014–2015)”, available at: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014-15.pdf (Accessed 4 Aug 2020).

28. World Economic Forum (2019), “The Global Competitiveness Report”, available at: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf (Accessed 4 Aug 2020).

29. Cabinet of Ministers of Ukraine (2017), Resolution “On approval of the Concept of e-government development in Ukraine”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-%D1%80#Text> (Accessed 4 Aug 2020).

Стаття надійшла до редакції 20.08.2020 р.